DOKUMENT JE ELEKTRONSKO PODPISAN!
Podpisnik: Viljem Leban
Izdajatelj certifikata: SI-PASS-CA
Številka certifikata: 338277A90000000057537
Potek veljavnosti: 27. 01. 2027
Čas podpisa: 31. 07. 2026 14:10
Št. dokumenta: 350-1/2021-3340-276

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Maistrova ulica 10, 1000 Ljubljana

T: 01 369 59 00
F: 01 369 59 01
E: gp.mk@gov.si
www.mk.gov.si

Ministrstvo za okolje in prostor
Direktorat za prostor, graditev in stanovanja

Gp.mnvp@gov.si

Številka: 350-1/2021-3340-276
Datum: 31. 7. 2026

Zadeva: Priprava prve generacije regionalnih prostorskih planov – pripombe v postopku javnega posvetovanja v zvezi z 2. osnutki regionalnih prostorskih planov, okoljskimi poročili in strokovnimi podlagami

Spoštovani!

Dne 3.6.2026 ste nas obvestili, da osnutki regionalnih prostorskih planov (krajše RPP), oddani do 30.4. 2026, še niso primerni za javno razpravo, saj se v vseh razvojnih regijah še dopolnjujejo. Med 20. junijem in koncem julija 2026 poteka javno posvetovanje o 2. osnutkih RPP in OP za RPP ter o osnutkih urbanističnih in krajinskih zasnov, ki se izdelujejo kot obvezne strokovne podlage za potrebe RPP. Z dopisom, št. 35025-1/2019-2550-381 ste nas pozvali, da javno objavljena gradiva pregledamo ter v času javnega posvetovanja svoje odzive nanje posredujemo pripravljavcem RPP.

V vlogi je bila navedena spletna povezava, preko katere so dostopna gradiva za vseh 12 razvojnih regij:

- 2. osnutkov regionalnih prostorskih planov
- Osnutke okoljskih poročil
- Osnutke strokovnih podlag:
    - urbanističnih zasnov,
    - urbanističnih zasnov z elementi krajinskih zasnov in
    - krajinskih zasnov

Skupaj z Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije smo gradiva pregledali in s tem dopisom posredujemo splošne ugotovitve in pripombe na 2. osnutke zgoraj navedenih gradiv, ki se nanašajo na vse pregledane dokumente, ter hkrati sporočamo, da bomo konkretne pripombe na gradiva pripravili v najkrajšem možnem času, predvidoma do konca avgusta 2026, o čemer smo vas obvestili po elektronski pošti dne 6. 7. 2026.

1. Vloga kulture v regionalnih prostorskih planih

Regionalni prostorski plani (2. osnutki) kot prostorski strateški akti za usmerjanje prostorskega razvoja posamezne razvojne regije, s katerimi se določijo bistvene razvojne priložnosti, v splošnem pomanjkljivo prepoznajo kulturo kot razvojni dejavnik in prostorski potencial.

Ohranjena dediščina (tako nepremična kot tudi nesnovna) in njena integracija v prostoru je eden od nosilcev trajnostnega razvoja regij na vseh področjih (poselitev, gospodarstvo, kmetijstvo, kultura, okolje in drugo). Racionalna raba prostora s prenovo stavb in območij ter s spremembo rabe obstoječih razvrednotenih in poseljenih območij, pri čemer ima prenova prednost pred novogradnjo, lahko pomembno prispeva k vzdržnemu prostorskemu razvoju. Pri prostorskem načrtovanju na regionalni ravni je potrebno kulturno dediščino obravnavati kot dejavnik kakovosti prostora ter kot vir blaginje in priložnosti za razvoj. Kulturna dediščina s svojo raznovrstnostjo in kakovostjo predstavlja pomemben socialni, ekonomski, vzgojni in identifikacijski potencial, ki mora biti izkoriščen za dosego prostorsko uravnoteženega razvoja.

Ključno je, da dokumenti prepoznajo kulturo, tako **kulturno dediščino kot tudi javno kulturno infrastrukturo, kot razvojno kategorijo** in ne kot omejitev v prostoru. Zato jo je treba pri določanju in načrtovanju razvojnih prioritet regij sistematično vključiti zasnovo prostorskega razvoja po posameznih dejavnostih in jo upoštevati pri usmeritvah za prenovo in oživitev naselij, ponovni rabi stavbne dediščine, kakovosti bivanja, razvoju podeželja, turizmu, izobraževanju in krepitvi družbene infrastrukture, katere del je tudi javna kulturna infrastruktura. S tem bo RPP prispeval k aktivni rabi kulture in omogočil krepitev njenega razvoja in identitete.

V RPP bi morale biti enakovredno obravnavane vse zvrsti kulturne dediščine:
kulturna krajina
arheološka najdišča
naselbinska dediščina
stavbna dediščina
vrtnoarhitekturna dediščina
memorialna dediščina
tehnična dediščina
druga dediščina
nesnovna dediščina

Prav tako bi morala biti v vseh RPP primerljivo obravnavana javna kulturna infrastruktura.

V dokumentih se pogosto izpostavlja pomen prepoznavnosti krajine in ohranjanja identitete prostora. Ohranjena in prepoznavna kulturna dediščina bistveno prispeva k ohranjanju kulturnih, identitetnih in estetskih vrednot prostora. Na ravni RPP je treba dediščino jasno opredeliti in vključiti med izhodišča, cilje ter usmeritve oziroma ukrepe, kar je skladno tudi z načeli celostnega in trajnostnega načrtovanja prostora. Vsebine aktivnega varstva kulturne dediščine so v veliki meri tesno povezane z drugimi področji (kmetijstvo, narava, infrastruktura) in prostorsko problematiko le teh.

V grafičnih prilogah RPP je kulturna dediščina in javna kulturna infrastruktura slabo prepoznavna, tako v vsebinah razvoja poselitve in oskrbe, kot tudi turizma, razvoja in varstva krajine (dediščinske kulturne krajine) ter zelenega sistema.

2. Krajinske in urbanistične zasnove

Ugotovitve iz strokovnih podlag: Krajinskih in Urbanističnih zasnov je potrebno implementirati v RPP-je. Vsak RPP naj vključuje »podpoglavje«, ki se nanaša na kulturno dediščino (nekateri RPP-ji to že imajo).

3. Okoljska poročila

V Okoljskih poročilih praviloma ni obravnavan potencialni pomemben vpliv, vezan na:

- neizkoriščen razvojni potencial kulturne dediščine (ne le za turizem, pač pa tudi in predvsem za življenje prebivalcev regije,

- vpliv načrtovanja dejavnosti, ki bi lahko imele negativni vpliv na kulturno dediščino (gospodarske cone, promet, energetika, območja za dolgoročni razvoj, območja PROSO in podobno)

Večinoma v okoljskih poročilih tudi manjkajo omilitveni ukrepi, kljub podani oceni C (vplivi plana na kulturno dediščino so sprejemljivi ob izvedbi omilitvenih ukrepov). Le-ti bi morali biti opredeljeni najmanj zaradi:

- vplivov načrtovanih posegov, ki bi lahko pomembno vplivali na ohranjanje dediščine in prostorski kontekst dediščine
- nevzdrževanja in opuščanja rabe dediščine
- neizkoriščenega razvojnega potenciala dediščine
- načrtovanih posegov na arheološko neraziskanih območjih.

Prav tako praviloma manjka ocena vplivov na arheološke ostaline (tako v območjih registriranih arheoloških najdišč kot tudi izven njih) ter usmeritve, ki jih je potrebno vključiti v RPP (nekatera okoljska poročila sicer to že imajo, ne pa vsa).

4. Izpostavljene vsebine, vezane na stanje po posameznih zvrsteh kulturne dediščine:

Kulturna krajina:

Prisotno je spreminjanje oziroma opuščanje rabe prostora (npr. intenzifikacija kmetijstva, plastenjaki ipd.), kar vpliva na prostorsko podobo. Problematična je tudi širitev poselitve ter neskladna gradnja, ki ne upošteva regionalnih značilnosti oblikovanja objektov. Pomemben negativni vpliv na kulturno krajino imajo veliki infrastrukturni posegi (npr. fotovoltaični sistemi) ter umeščanje novih rab, zlasti industrijskih. Problemi kulturne krajine so tako v veliki meri prostorski in presegajo področje varstva dediščine, saj se neposredno dotikajo drugih dejavnosti, zlasti kmetijstva, ohranjanja narave ter gradnje objektov oziroma infrastrukture.

Arheološka najdišča:

Posebej ranljiva so arheološka območja na ravninskih predelih, ob cestah, železnicah, rekah, na območjih, kjer je pritisk po pozidavi velik. Zato bi morali RPP na to opozoriti in usmerjati razvoj izven teh območij kot tudi izven območij, kjer je velik arheološki potencial, lokacije pa še niso identificirane. Pri večjih prostorskih posegih je zato treba v nadaljnjih fazah načrtovanja zagotoviti ustrezne arheološke raziskave, skladno s pogoji pristojne službe varstva kulturne dediščine, kar mora biti zapisano v RPP.

Naselja:

Prenove objektov, ki niso skladne z regionalno tipiko, ter odsotnost celostne obravnave prostora pogosto negativno vplivajo na ohranjanje identitete in varstvo kulturne dediščine. Načrtujejo se parcialni posegi (ceste, kolesarske poti, infrastruktura), omejeni na posamezne dejavnosti, brez upoštevanja širšega prostorskega konteksta. Posledično se izgublja značaj varovanih vaških in mestnih jeder, ki ob prenovah pridobijo izrazito prometni oziroma »cestni« ali energetski značaj.

Stavbe:

V RPP je izpostavljena problematika propadanja obstoječih objektov kulturne dediščine, pogosto povezana z razdrobljeno lastniško strukturo in odsotnostjo vsebine oziroma rabe. Ključen izziv je omogočanje njihove prenove, aktivno vključevanje v ponovno uporabo in uvajanja novih, ustreznih rab, ki bi prispevale k ohranjanju dediščine in izkoriščanju njenega razvojnega potenciala.

Vrtnoarhitekturna dediščina:

Slednja je tesno povezana s stavbno dediščino, hkrati je še bolj podvržena negativnim posegom v prostoru, kot so umeščanje infrastrukture, parkirišč, pozidave idr.. Nanjo dodatno negativno vplivajo tudi naravni procesi (odmiranje rastlin, ujme, škodljivci).

5. Relevantne dejavnosti, pomembne za ohranjanje dediščine:

Poleg tega, da mora biti vidik dediščine prepoznan v vseh resorjih, ki lahko vplivajo na ohranjanje kulturnih vrednost, se izpostavlja še vlogo dediščine pri:

Prepoznavnosti in identiteti prostora/krajine:

Kulturna dediščina ima ključno vlogo pri oblikovanju prepoznavnosti prostora in pri ohranjanju identitete kraja. V občinskih prostorskih aktih naj se za območja kulturnih krajin, tradicionalnih vaških in trških jeder ter območij z značilno parcelacijo določijo usmeritve za ohranjanje krajinske strukture, značilne rabe prostora, merila gradnje, vedut in prostorske prepoznavnosti. Spremembe rabe prostora na teh območjih naj se dopustijo le, kadar ne zmanjšujejo vrednot dediščine in krajine. Pri umeščanju večjih infrastrukturnih ureditev naj se preveri vpliv na območja in objekte kulturne dediščine, kulturne krajine, vedute, arheološka območja in prostorski kontekst dediščine. Trase in lokacije naj se prilagodijo tako, da se preprečijo ali zmanjšajo negativni vplivi na vrednote dediščine. V varovanih območjih kulturne dediščine je potrebno pri načrtovanju prometnih rešitev upoštevati varstvene režime kulturne dediščine. Historične zelene površine – parki, vrtovi in drevoredi naj bodo vključeni v zeleni sistem. Kadar prostorska umestitev gospodarskih con meji na občutljive prostorske enote (npr. varovane kulturne krajine, varovana naselja, odprta ravninska območja) je potrebno zagotoviti ustrezne zelene bariere za zmanjšanje vizualnega vpliva.

Obstoječih stavbnih kapacitetah:

Poudariti oziroma okrepiti je treba vlogo prenove obstoječega stavbnega fonda, zlasti objektov, varovanih kot kulturna dediščina, kar je skladno z načeli trajnostnega razvoja. Prenova mora imeti prednost pred novogradnjami in širitvami naselij. Stavbe kulturne dediščine preko učinkovite rabe obstoječega stavbnega fonda predstavljajo pomemben potencial za ponovno rabo in revitalizacijo prostora, razvoj trajnostnega turizma ter krepitev identitete in lokalnega gospodarstva. Z revitalizacijo starih mestnih in vaških jeder ter ponovno rabo obstoječih objektov se zmanjšuje tveganje opuščanja in propadanja dediščinskih stavb.

Turizmu in turistični rabi:

Dediščina predstavlja pomemben potencial za razvoj turizma, saj zagotavlja obstoječe kapacitete tudi na območjih, kjer je novogradnja omejena. Ker je dediščina pogosto razpršena, lahko služi kot osnova za vzpostavljanje turističnih, tematskih in pohodnih poti ter tako pomembno prispeva k povezovanju prostora. Turistični, rekreacijski, izobraževalni in kulturni programi, ki temeljijo na kulturni dediščini, naj se načrtujejo tako, da se zagotavlja dolgoročno ohranjanje dediščinskih vrednot, javna dostopnost ter ustrezno upravljanje obiska. Pri prenovi dediščinskih objektov za turistične ali druge javne programe, naj se zagotovi njihova prostorsko in vsebinsko ustrezna vključitev v naselje oziroma kulturno krajino, upoštevajoč tudi nesnovno dediščino.

Lep pozdrav,

Pripravila:
Helena Štih
sekretarka

Viljem Leban
v. d. generalnega direktorja
Direktorata za kulturno dediščino

Poslati:
- Pripravljavcem RPP

- MOP
- MzIE